

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta in \$1.00 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.75 za pol leta, \$1.40 za tri mesece, in za inozemstvo \$7.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$4 per year; Chicago \$5.50, and foreign countries \$7.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (Januar 31-19) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

DELAJCI, PROIZVAJOČI ŽIVEŽ, SO LAČNI.

Čuden napis, kajne? Človek, ki proizvaja živež, je lačen. Ali mu ni treba stegniti samo roke, pa se nasiti? Če bi bil živež, ki ga producira delavec, njegova lastnina, ali če bi prejemal polno odškodnino za vrednost dela, ki ga izvrši, seveda bi delavec ne bil lačen. Da so delavci res lačni, ki proizvajajo živila, dokazuje pismo, ki ga je pisal J. W. Johnstone, tajnik "Delavskega sveta" v čikaškem klavniškem okraju, po navodilu tega sveta vsem poslancem v illinoiski legislaturi in kongresnikom. Del tega pisma se glasi:

"V klavniških delavnicah so uslužbenci večinoma Poljaki, Litvini itd. To so navadni ljudje in kot navadni ljudje zastavljajo vprašanja, na katera je težko odgovoriti.

Vidite, v vojnem času so delali po deset, dvanajst in štirinajst ur na dan, ko so primanjkovali delavci. Vedeli so, če garajo tako, da delajo za varnost svetovne demokracije, saj so jim tako povedali vlada in veliki časniki. V resnici so mislili, ko se vrnejo vojaki in pomorščaki, jim olajšajo delo.

Ali pronašli so, da ne gre to pot, ampak da so lačni, čeprav so trdo delali in producirali veliko živeža."

Po teh stavkih podaja tajnik sliko, kako vprašujejo delavci za delo:

"Brat tajnik, ali mi lahko preskrbite delo; oženjen sem in imam pet otrok. Moji otroci postajajo lačni. Zastavil sem suknjo, da lahko jedo danes; ne vem, kaj naj počnem jutri. Močan sem in rad delam, toda nihče mi ne da dela.

"Vso zimo sem delal, solil in vkladal svinjino, dokler niso bili vsi prostori založeni z njo, jaz in moja družina smo pa lačni."

Potem tajnik nadaljuje: "Ali lahko odgovorite temu človeku? Če lahko odgovorite, sporočite mi, da mu odgovorim. Vse, kar sem lahko storil, je bilo to, da sem mu svetoval, da naj proda obveznice svobode, če jih še kaj ima.

"Odgovoril je takole:

"Brat tajnik, nisem dal mnogo, toda dal sem, kar sem mogel, prispeval sem za živež in obleko sestradanega ljudstva v Belgiji. Ali mislite, brat tajnik, da so res lačni in brez obleke, ali so sami suhi, kot sem jaz?"

Pismo tajnika organiziranih klavniških delavcev govori jasno, da so lačni tisti, ki producirajo živež.

Zakaj? Well, danes ne produciramo za potrebe, ampak za dobiček. Če bi podjetniki ne gledali toliko na dobiček, bi ne bilo toliko brezposelnih delavcev, čeprav se nahajamo v prehodni dobi, kot jih imamo. Skrajšanja delavnih ur in poštena mezda sta priporočljivo sredstvo proti brezposelnosti. Podjetniki seveda to tudi vedo, toda ne poslušajo se tega sredstva, ker jih prikrašuje na dobičku. Dokler bodo pa nekateri delavci delali po deset in dvanajst ur na dan, drugi pa nič, smo še daleč proč, da se zniža število brezposelnih delavcev.

Militaristični in kapitalistični političarji v Ameriki zahtevajo, da kongres sprejme zakon, ki omeji "izdajalski tisk," izključi iz dežele "inozemске agitatorje" in po katerem bodo kaznovani tisti Američani, ki "priporočajo revolucijo." Ameriški revolucionarji v Washingtonovem času so slutili nekaj takega, zato so sprejeli točko v ustavi, po kateri je vsak zakon, ki omejuje svoboda tiska, govora in zborovanja, neveljaven.

Ako se prekrši ustava in sprejme tak zakon, tedaj bo prepovedano tiskati in razširati—ameriško "Izjavo Neodvisnosti," ki je revolucionarni dokument in ki je bil v očeh angleškega kralja najbolj "izdajalski dokument" tiste dobe. Ta "Izjava" pravi, da ima ljudstvo pravico ovreči vlado, kadar vlada ne služi koristim ljudstva. To je zelo revolucionarno! Po zakonu, ki ga priporočajo zastopniki kapitalizma, bi bila zdaj ta "Izjava" kaznjiva v—Ameriki! Dalje bi bile kaznjive vse poslanice Abrahama Lincolna, iz katerih diha sam revolucionarni in demokratični duh: Vlada iz ljudstva, ljudstvu in za ljudstvo.

Nekateri ljudje nosijo na jeziku demokracijo, v svojih stih in dejanjih so pa avtokratje.

DOPISI.

ALIQUIPPA, PA. — Tem potom se pozivlja vse nabiralce prostovoljnih doneskov za milijonski sklad v zapadni Penna., da nemudoma pošljete nabiralne pole blagajniku okrožne organizacije za zapadno Penna. Obenem prosim, da vodijo natančnejše kontrole.

Bartol Jerant, tajnik
okr. org. SRZ.

Nekaj odgovora patru Zakrajšku.

Detroit, Mich. — Slučajno mi je prišel pod roke listič "Glasilo K. S. K. J. Prečital sem razven neslanega jezuitskega romana na zadnji strani še tisto žalostno skrupularijo, katere je njen duševni oče nadel bobneče ime: "Blufarji našega naroda." Pod tem člankom ni podpisa, in ga tudi ni potreba. Slepec bi spalico otipal tisti slog, po katerem se naš junaški pater tako odlikuje in kar ga dela tako tipičnega.

Po dolgem uvodu in razlaganju preide pater na bojno polje. Iste črke, stavki, kot pred leti, ko je v "Amerikanskem Slovincu" na tako zanimiv in znanstveni način pobijal socializem, ter streljal kozle s tistim nesrečnim Kant-Laplace. Fant se ni prav nič naučil, nič poboljšal v zavijanju in laganju se je še poslabšal. V tem poslu pa postaja že celo nesramen. Laganje, svetohlinstvo zavijanje in zopet laganje. Gledal sem tisti kup gnoja — in se zastoj praskal po glavi vprašujoč se, kako mora tako svetil mož tako lagati.

Mi vas poznamo pater Zakrajšek et tutti quanti. Mi vas poznamo kje ste bili in kimali vi in vaši kolegi ob času vojne, ko je naš narod ginil in umiral pod avstrijsko strahovlado. Mi dobro vemo, kje so se brale maše za starega Franca in v katerem taboru so se zbirali prispevki za avstrijsko vojno posojilo. Preteklo je ravno štiri leta in tri mesece predno ste vi in vaši kolegi povedali narodu, da tudi vi slovenski duhovniki priznavate Jugoslavijo. Dokler je bilo le malo upanja da ostane stara avstrijska mrha, . . . ste molčali. Safety first.

Ne čudim se, da vas ni v naših vrstah. To je po vsem umevno. Noč je sovražnica dneva in vaš prostor je seveda tema. Toda to je neodpuščljivo, da v teh tako važnih za naš narod odločilnih trenutkih, ko potrebujemo vseh in vsakogar za to Herkulovo delo, katero leži pred nami, ko se vsi pravi rodoljubni in demokratični elementi strinjajo v silo, v tisto moč, katera ne bo prej odnehala, dokler naš narod, naš bedni narod ne bo osvoboden, izgare vi vlogo demagoga in obrekovalca. In prepričani bodite da vas bo narod sodil. Naj bo vaš namen kakoršenkoli, eno je gotovo. Slekli ste vašo suknjo in se pokazali v vsej nagoti. Ne more vas pokriti niti vaš jezuitizem, ne vaša demagogija in ne vaše farizejstvo. Narod vas bo obsodil.

Omenim pa sledeče: Predno je vaš članek izšel, sem bil v Chicagu pri pregledovanju računov in knjig SRZ. Jaz kot ostala dva nadzornika, smo pregledali vsak račun, vsak ček, vse knjige. Pregledali smo bančno knjigo od SRZ od "Kasper State Bank" kjer je denar naložen. Noben ček ni izplačan, ako ni podpisan od tajnika in blagajnika. Tajnik in blagajnik SRZ sta vsak pod \$10.000 poročila. Da bo pater miren, mu povem, da bond od tajnika Terbovca hranim jaz. Noben račun ni izplačan, preje, dokler ga ne odobri eksekutiva SRZ na redni seji.

Ko smo pregledali knjige, smo našli vse v najlepšem redu. V knjižnici je bil vsak cent. Dobro vem, da je malo drugačen sistem kot je v navadi v farovžih pri cerkvenih računih. Skupni izdatki in dohodki zadnjih treh mesecev so bili priobčeni v vseh glasilih SRZ in podpisani od nadzornikov. Želim, da jih pater prečita.

V kakšen namen bodo porabili milijonski sklad, naj se pater ne bali glave. Samostanov ne bomo zidali. Vsak cent od tega sklada se bo porabil v namen, v katerega se je nabiral.

Kako pater imenuje SRZ je njegova stvar. Toda za mene in za tisoče in tisoče drugih je to

človito dete s Herkulovim telesom. In to dete bo mogoče izvršilo dela, o kakoršnih se patru še najbrže ne sanja ne. To dete se bo borilo, ker to mu je bilo že zapisano pri rojstvu in naj bo to dete zakonsko ali nezakonsko. V njegovem telesu je moč, v njegovih mišicah je sila. Zaponni si pater, narod je njegov telo in ta narod se bo boril. Mlade sile, ki sovražijo blapčevstvo in temo so planile na dan in zora se že dviga nad megleno s sencami zasirto "Dolino šentflorijansko."

Porabili bomo ta denar za ureditve programa SRZ. Pater to dobro ve — on ve, kaj je sedaj SRZ že napravilo med narodom. Tako neumen menda ni, da ne bi vedel. In ravno ta uspeh, to zaupanje, ki ga uživa SRZ med narodom, draži patra ter ga tira tako daleč, da piha v svojem članku kot maček.

Naj navedem samo en primer iz tukajšnje naselbine, kako zapu narod SRZ in njegovim voditeljem, na katere bruhla pater žveplo in smolo. V tukajšnji naselbini, Detroit, Mich. živi okrog 400 Slovincov, kateri so pa raztreseni po mestu in ti so sami delavci. Tukaj nimamo namreč nobenega slovenskega trgovca ali gostilničarja. Ko se je ustanovila podružnica SRZ je bilo pri ustanovitvi kakih pet članov. Danes šteje ta organizacija čez sto članov. Pri kampanji za milijonski sklad se je nabralo kljub veliki brezposelnosti čez \$2400. Prispevali so ljudje, ki so dali vse, bili so ljudje ki so izposodili denar — vse za borbo, za narod. Ko bi pater prišel sem kolektat za cerkev, dvonim, da bi dobil par grošev.

Narod, akoravno že sto in stokrat ogoljufan od najrazličnejših ljudi — veruje in ve, kje je pravica. On ve, da svoboda ne pride brez boja, da jo ni pod kraljem ne cesarjem, da jo nihče ne ponuja, ampak da si jo mora sam priboriti. In priboril si jo bode in se sam vladal.

Pod praporom SRZ in njegovim programom se zbirajo sile, mlade, čvrste sile naroda, ki se je prebujil in otresel verig in ki vidi svetel in bleščeč cilj, katerega kake mimoidoče sence ne morejo zakriti.

Tako je pater! Nabiranje milijonskega sklada gre dalje svojo pot. Vsak cent, ime vsakega posameznega darovalca je zabeležen dvakrat, trikrat, predno se izroči gl. tajniku oziroma blagajniku. Posamezna imena vseh darovalcev bodo priobčena v posebni izdaji "Jugoslav Review". Denar je naložen v Kaspar State banki in banka je istofakto položila varščino. Narod ima odprt pogled v delovanje ter poslovnanje SRZ.

S tem končam. Omenim naj samo še, da nobeni Zakrajški ali Podzakrajški naš ne bodo ustavili pri pravični borbi za ureditve idej in programa SRZ, to je: Svobodna Jugoslavanska federativna republika zato smo žrtvovali denar in pripravljeni smo se dati druge potrebne žrtve.

Joško Oven, nadzornik SRZ.

North Randall, O. — Glede delavskih razmer ne morem dosti poročati, ker so iste, kot so po drugih naselbinah.

Omežiti pa moram narodno vprašanje in pobiranje prostovoljnega davka za milijonski sklad za SRZ. V tej naselbini ni mamo nobene okrajne podružnice SRZ imamo pa društvo SNPI, št. 93. Tukajšnji tajnik imenovanega društva je dobil potrebne listine iz gl. urada SRZ, oziroma dobil je samo nabiralne pole, druge stvari so se pa menda izgubile na poti. Toda podal se je vseeno na pot in pričel nabirat prostovoljne prispevke za milijonski sklad. Toda o uspehu pa ne morem dosti poročati. Skoro sram me je omeniti, da se je izmed 80 mož in fantov okraj odzvalo deset darovalcev. Žalostno in obenem sramotno je, da se ljudje ne zavedajo današnjega žalostnega položaja za Slovence v stari domovini. Nekateri imajo že tako nesmiselne izgovore in obenem neumen da bi človek mislil, da ni mogoče opraviti s Slovincem ampak z kakim inozemcem iz Afrike. Ko je nabiralce vprašal nekoga "rojaka" ako bo kaj daroval za narodni davek, mu je dotični odgovoril, da on ni Slovinec, ampak

"Kranjec iz Avstrije." Drugi je zopet odgovoril, da on ne mara nič pomagati, naj si v starem kraju sami pomagajo, kakor si vedo in znajo. Dobil je še več enakih odgovorov, kateri vsi so sledice premelega zanimanja za slovensko napredno časopisje. Nekateri pa še sploh slišati nočejo o tem, da bi se naročili na slovensko časopisje.

Moja najlepša zahvala vsem prispevalcem za milijonski sklad ker stem ste pokazali da še čuti te za svojece v starem kraju. Drugim pa želim, da bi kmalo izpregledali, da imate popolno napačno mnenje o celi stvari.

Poročevalec.

ITALIJA NA ROBU REVOLUCIJE.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

le vojni material, so producirale tega materiala veliko preveč in zdaj ne vedo kam z njim. Podjetniki so zaprli tovarne in drugod so znižali mezde in delovni čas.

In to se je zgodilo ob času, ko milijone vojakov zapuščala armada in prihaja domov ter zahteva dela in zaslužka. Črni oblaki vise nad Italijo. In kakšno odpomoč ima naša buržoazna vlada? Naša buržoazija je razdeljena na dve strani. Ena stran je, da se odpravijo oziroma znižajo vsi nepotrebni stroški v civilnem življenju, kot na primer militaristični izdatki in da se takoj prične z javnimi deli, pri katerih se imajo vpsoliti brezposelni delavci. Druga stran je pa za politiko "svetega egoizma". Anektirati hočejo Dalmacijo, grške otoke in zaledje Tripolitani je ter dobiti vpliv v Mali Aziji in Abisiniji. To je imperialistična politika, ki ima za posledico velike izdatke za armado in mornarico in novo vojno takoj in kmalu potem še druge vojne.

Vlada se nagiblje na drugo stran, to je za imperialistično politiko, kar je povzročilo, da je Bissolati, socialistični reformist (ki je bil izključen iz stranke, ker je zagovarjal vojno) resigniral iz kabineta ob času Wilsonovega poseta. Bissolati ni hotel odobriti aneksije Dalmacije. Orlando je hitro zakrpal vrzel, ki jo je pustil Bissolati v kabinetu, ali takoj nato je odstopil minister Nitoti, najposobnejši državnik, kar jih je imela Italija od časa Cavoura. Orlando je zaflikal tudi to luknjo, dasi bolj težavno. Politične rane se še nekako obvežejo, ni pa tako lahko z obvezovanjem zevajočih odprt, iz katerih teče gospodarska kri. Bissolati in družji z nekaterimi radikali in republikanci hodi zdaj okrog po deželi, zagovarja Wilsonov program in pobija imperialistični blok. Marsikateri njegov šoh se zaključuje z rabukami in s kralvom.

Delavske in kmečke mase se ne zmenijo za Bissolati. Mase gledajo na cesto, katero jim kaže socialistična stranka. Vodstvo stranke se je izreklo za hitro demobilizacijo, popolno amnestijo vseh političnih jetnikov, za svobodo tiska in govora (cenzura se vedno davi časopise) in proti vsaki intervenciji v notranje zadeve Rusije. Naša stranka ve, da buržoazija ne more rešiti kolosalnih problemov, ki jih je ustvarila vojna, in čuti, da revolucionarno gibanje lahko završi vsak trenotek. In kadar pride revolucija v Italiji, tedaj najde stranko pripravljeno. Vodstvo stranke je že obvestilo profetske mase, da se naj pripravijo na diktaturo. In mase so dale močnega odgovor. Članstvo naše stranke se množi od dne do dne in naši shodi dokazujejo, da je večina delavstva in kmetov za diktaturo. Turati s pečico intelektualcev je proti našemu programu, toda pristašev nima in razdora se ni bati.

Italijanski katoličani organizirajo svojo stranko in posnemajo minimalni socialistični program ter zahtevajo svobodo za cerkev. Jasiravno ima cerkev v Italiji veliko svobodo in vlada plačuje duhovne. Katoličani imajo mnogo pristašev na kmetih in računajo na veliko število glasov pri bodočih volitvah. Vse stranke se pripravljajo za volitve. Kdaj se bodo vršile? Čimprej se vrše, tem bolje za vlado in nazadnjake; čimdalje se zavlečejo, tem bolje za socialiste. Ali se bodo volitve vršile? Kdo ve, kaj se lahko zgodi poprej! V mnogih mestih je korupcija, toda v Milanu, Bologni in drugih krajih, kjer so socialisti na krmilu, je ni. Vrhutega pritiska lakota bolj in bolj in zima je ostra. Dogodki slede dogodkom po bliskovito. . .

ZUPNIKOVA KUCHARICA ARETIRANA?

Traverse City, Mich. — Stanislava Lipezynska, kuharica "fathera" Bienowskega, ki je poslala duše v isadorski fari, ko je izgubila nuna Mary John pred enajstimi leti, mora pred sodišče sodnika Charles Borroughsa v Grelickvillu, ki se nahaja dve milj od Traverse Cityja. Zaslišana bo dne 11. marca. Poročstvo je določeno na \$4.500, podpisal ga je "father" Bienowski, ki je sedaj v Manisteeju, Mich.

Bienowski trdi, da mu ni nič znanega, kam je izginila nuna Mary John. Časnikarskim poročevalcem je tole povedal:

"Spominjam se, da je sestra Mary izginila dne 23. avgusta 1907. Sestre so bile vse bolne. Omenjega dne smo jaz, mežnar in moja sestra lovili ribe na jezeru blizu cerkve. Pustili smo nune same. Dve sta zadremali in ko sta se zbudili, sta pogrešili sestro Mary.

"Drugo jutro se ni prikazala, bili smo vznemirjeni in pričakovali smo najhujše.

"V tem času smo obvestili njegovega brata Frank Mezeke v Chicagu. Priporočili smo mu naj pride v Isadore, odgovoril je, da pride. Prišel ni.

"Ne verjamem, da je izkopano truplo sestre Mary."

Tukajšnje ljudstvo je silno vznemirjeno in se ne da potolažiti s takimi govoricami. Ljudje vprašujejo, ako ni truplo sestre Mary, čigavo je truplo? Kdo je pokopal neznanu osebo v cerkveni kleti? Kdo je pisal sedanjemu župniku, da naj izkoplje truplo v kleti in pokoplje na pokopališču? Zakaj sta mežnar in župnik izkopala truplo v kleti in ga pokopala na pokopališču, če se za tem misterijem ne skriva hudodelstvo?

Ljudstvo želi več javnosti, kajti take govornice in intervjuje ne pojasnijo nič, ampak napravljajo afero še bolj zagonetno in temno.

Z boljševiške fronte v Rusiji.

Kodanj, 27. feb. — Pristaniki Libava in Vindava na kuranskem obrežju, ki sta bili v rokah boljševikov od 31. jan., sta padli v roke Litvinev.

Helsingfors, 27. feb. — Na estonskem bojišču je bilo v enem dnevu odbitih sedem boljševiških napadov. Izgube na obeh straneh so velike.

Atene, Grška, 27. feb. — Grške čete, ki operirajo s Francozi in Rumunci severno od Odeze, so pagnale boljševike do reke Dnjester, 43 milj od Odeze.

Vladivostok, 19. feb. — V bitki med japonskimi in boljševiški četami v okolju Blagovječenska, glavnega mesta sibirske dežele Amur, so se morali Japonci umakniti, ko so izgubili 40 mož. Boljševiška četa je štela 3000 mož.

London, 27. feb. — Iz Moskve je prišlo brezično poročilo, da je sovjetska vlada sprejela naredbo za prisilno delo med buržoaznimi sloji. Buržoazija, ki pase lenobo in joka, kako slabo se ji godi, bo morala prijeti za delo zgrda, ako noče zlepa.

ČUDNO LEGALNO VPRAŠANJE.

New York, N. Y. — Najvišje newyorsk sodišče je imelo rešiti res nakeršnje "legalno" vprašanje, s kakršnim se še ni pečalo najbrž še nobeno sodišče do današnjega dne, in ki se glasi: "Kako visoko sme priča dvigniti svoje krilo."

Vprašanje je prišlo na dnevni red pri obravnavi proti mrs. Betty Ineh, obtoženi, da je hotela izsiliti denar od Eugene F. Herrmana.

Alfred J. Talley, namestnik državnega pravdnika, je dejal, da ima mrs. Ineh navado sedeti na visokem stolu pred porotniki in prekrižati nogi. Priporočil je, da se tako obnašanje prepove. "Čast sodišča mora biti obvarovana vseh nevarnosti," je svečano izgovoril namestnik državnega pravdnika, toda povedal ni, kako se naj to zgodi.

"On lahko nadzoruje mojo izpoved, ne more pa mojega gibanja," je rekla mrs. Ineh. "Jaz nisem odgovorna za to, kar možje opazijo na ženi."

TISKARSKI SKRAT.

Tiskarski skrat je zopet skakal po predalih večerajšnjega lista in uganjal svoje burke. Iz Sireev je napravil Svice, iz 100.000 Slovincov v Ameriki pa 1000.000, poleg je pa naredil še druge manjše grehe.

